

DEMOKRAT

Glas demokrata sjeverne Dalmacije.

Poštarina plaćena u gotovo.

Izlazi svako petka večer.

POJEDINI BROJ 1 DIN.

Predbrojba: godišnje D. 40 polugod. 20.

— Oglasi po cijeniku. —

God. 1.

Šibenik, 9. decembra 1921.

Br. 1.

NAŠA PROGRAMNA RIJEČ.

S ovim prvim brojem svoga ista istupaju organizovani demokrata sjeverne Dalmacije u avnost.

Svi naši trijezni rodoljubi, bili oni iz demokratske stranke ili ne, obradovaće se iskrenoj i slobodnoj riječi, koja nam je u ova mutna vremena tako potrebna, a koja će u našem listu doći do potpunog izraza.

U ove tri godine našeg slobodnog života u novoj (nam) državi samo se pogoršao naš unutarnji položaj, a uslijed njega naš položaj među ostalim državama. Jasno je svima i svagome, da Evropa o nama loše misli. A kako nas cijeni, onako nama i postupa. Država nam ubi ugled, doživljuje stalna poniženja.

A zašto Evropa o nama tako misli? Jer u našem novinstvu nalazi toliko bijednih slika naše unutarnje nesloge i ludosti, da nas pored svih nedavnih slavних objeda, pored sve naše izvrsne vojske i neizmjernog prirodnog bogatstva Jugoslavije, drži neposobnim i slabim do smiješnosti.

Novine su u drugih naroda Evrope slika i odraz (narodno) napretka i kulturne snage

naroda. Bože sačuvaj, kad bi u nas novine bile mjerilom našeg pravog stanja! Ma da nijesmo napredni kao Francuzi, ipak ima i u nas još srca i poštenja, a dokazom su nedavna divna djela našeg naroda u borbi za slobodom.

E, pa tome našem još neotrovanom dijelu srca i duše treba dati mogućnosti i poticaja da ožive kao ono trećem srcu Kesedžije, pa da uskrsne u nama ponovo Bog, a pukne vrug našeg roda.

Nitko neće to usrdnije primiti srcu kao onaj, koji se osjeća prožetim slobodoumljem evropskog nepatvorenog demokratizma i ljubavlju prema svojoj jedinstvenoj, slobodnoj i tolikom krvlju i žrtvama iskupljenoj državi.

Takom srcu evo mjesta da progovori. Da čisti korov s naše njive, da goni gubu iz torine. Svakome će ovdje biti slobodno da kritikuje, stvarno i iskreno, ali bez žući i lične primjese, pa bilo to da kritikuje i rad prvaka naše stranke.

Kritika će naša biti okrenuta na sve i svakoga, od najviših do najnižih, jer smo u svojoj državi svi pozvani da za istu

radimo. Ali naš rad neće bit samo rušenje. Rušićemo samo zlo, a izgrađivaćemo zato dobro. I ma da nije sve naše dobro bez prigovora, ipak je dobro kad nema boljega.

Taka jedna dobra tekovina naša je naš ustav. Ako nije savršen, doprinesimo da to postane. Ustav je zakon, ali je zakon za ljude pisan, a ne ljudi za zakon. Prokušajmo ga, pa ako nam ne odgovara, popravimo. Ali zakona moramo imati, da ne padnemo u bezakonje.

Prokušavajmo i ispravljajmo uvijek na bolje k najvišem našu cilju slobode i narodne snage!

Kakvi u velikim stvarima, takvi i u malim. Ne nikada obratno! Pored države posvetimo brigu i svojim općinama, obiteljima, svojoj ličnosti. Nije demokrat jedan okamenjeni partizanski pojam.

Borba za dobro, poštenom dušom i patriotskim srcem, natjecanje tko će bolje da posluži našoj općoj majci Jugoslaviji, to je naš zadatak, dužnost nas demokrata.

UREDNIŠTVO.

Svaki Jugoslaven mora biti član
Jugoslavenske Matice

ranja za veliku, moćnu i vječnu Jugoslaviju.

Ti radnici udariše temelj Jugoslaviji, a temelju dadoše ime: *Ujedinjenje*. Dugi vjekovi jugoslavenskog robovanja Mlečanima, Turcima, Mađarima i Nijemcima naučiše naše oče i praocce, da nama nema oslobodjenja bez ujedinjenja, da nama nije spasenja bez bratske ljubavi i sloge dvaju razdvojenih brata: Hrvata i Srba! I dogje čas, kada sinovi Ljubavi, a unuci Karađorđevića i Zrinovića podigoše hram našeg kraljevstva, a na temelju ujedinjenja duša, prekaljenih ljubavlju, koja utru i zadnji tračak gjavolskog, tugijskog sjemena: megjusobne mržnje. To bijahu oni sveti, zanosni dani, kada srpska nepobjediva vojska i jugoslovenske legije završise evropski rat razbivši bugarsku frontu i rinuši u rasulo austro-ugarsku monarhiju.

Onaj čas, što obećavaše nova, čudesna djela Jugoslaviji, brzo minu. Stari naši neprijatelji nagjose ostatke sinova mržnje i zavisti, pa preko njih potpiriše i potpiruju mržnju, nepouzdanje prema našem kraljevstvu; hoće

1. DECEMBRA.

Šibenik i narodno ujedinjenje.

Prva je ovo obljetnica, što je Šibenik dočekao u slobodi — državni blagdan Ujedinjenja.

Radi državne korote, nijesu priređene posebne svečanosti. Opć. upravitelj upravitelj je općinarima prigodni proglas, a grad je osvanuo okićen zastavama. Službama božjim u stolnoj crkvi i u srpsko-pravoslavnoj, prisustvovahu predstavnici svih civilnih i vojničkih vlasti, te odaslanstva svih društava i korporacija.

Dan narodnog ujedinjenja doživlje nam u pamet onaj veliki i najslavniji događaj u povijesti jugoslavenskog naroda, kad je 1. decembra 1918. proglašen svečani akt ujedinjenja svih Jugoslavena.

Toga je dana delegacija Narodnoga Vijeća SHS bila primljena od Njeg. Veličanstva Kralja Aleksandra, pozdravivši ga najprije burnim oduševljenjem i klicanjem. Zatim je Dr. Pavelić pročitao adresu Nar. Vijeća istaknuvši zetu i čvrstu volju, da se sav jugoslavenski narod ujedini sa Srbijom i Crnom Gorom u jedinstvenu državu.

Viteški je kraljević duboko dirnut primio radosno adresu Nar. Vijeća i proglasio ujedinjenje našega naroda u jednu državu.

Zaklikalo veselje od Vardara do Soče, neopisivo oduševljenje razlijeglo se po svim krajevima prostrane države.

A Šibenik? Nije mu bilo sugjeno, da sa braćom zaigra kolo sreće i zadovoljstva. U tom velikom slavlju, Šibeniku je usud dosudio da strepi i preza za svojom slobodom, jer je čitavo naše primorje i zagorje bilo okupirano od Talijana, koji ovamo do-

da poruše naše ujedinjenje, nastoje da uzdrmaju temelj našoj državi. Njihov je bojni uređaj vjest: sada, uckaj Hrvate i Srbe radi imena, sada radi povijesti, sada zbog vjere, a sada poravi pisma i pravopisa! Slabići, nezalice i oni, koji u mutnu lovi pohrliše za vrazjim poslasticama. Služe starim našim iskopajnicima i ne dadu Jugoslaviji da kroči svojoj sreći, svogjem blagostanju, miru i bratskoj ljubavi. Veliko djelo vijekova, najveću blagodat Božju: naše ujedinjenje i našu slobodu potkopaju sami domaći izrodi gnjilih i otrovnih duša!

To je naša najveća nesreća, to je što ne da Jugoslaviji naprijed.

Što će na to Dalmacija, a što osobito ponosni i posteni Šibenik? Mi Jugoslaveni u Dalmaciji, mi Jugoslaveni u Šibeniku, koji ne klonusmo ni pod turskim ni pod njemačkim ni pod talijanskim jarmom, zar mi da stojimo skrštenih ruku i da mirno gledamo crnu avet, koja hoće da uništi naše ujedinjenje i našu krvlju otkupljenu slobodu?

Ne možemo i ne ćemo radi našega ponosa i imena, radi našega spasa i

PODLISTAK.

Poruka I. broja šibenskog „Demokrata“.

Ljubav je vječna, a mržnja je prozna. Svaka politička stranka, koju govori ili uzdrži mržnja, prkos ili zlost prolazna je, u njoj je klica vlastite smrti.

Naše mlado kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca niklo je iz ljubavi krvlju svečeno najplemenitijih sinova. Niklo je iz ideja rođenih iz velike ljubavi prema jednokrvnoj braći. Dositije Obradović, Josip Juraj Strossmayer, Karađorđević loza, Pašić, Trumbić i ti — Srba, Hrvata i Slovenaca, koji poginuše na bojnim poljanama, vještalama, u tamicama, ili skromno ra-keći u pučkim školama, u crkvama, u srednjim i višim školama, novinama, književnim djelima: svi ti radnici i mučenici — koji poznati, koji nepoznati — polagano su gradili i sagradili naše današnje kraljevstvo na

temeljima ljubavi. I jer je ljubav sagradila naše kraljevstvo, vjerujem da je ono vječno, kao što je ljubav vječna.

Da, vječna je Jugoslavija, ali je zadasada, u svojem početku, nesretna. Nesretna je, jer veli dio njezinih sinova zaboravlja, da je ljubav sagradila i da ju jedino ljubav može uzdržati. Mali potomci velikih otaca, opijeni slobodom, a do jučer robovi, pojoguniše se i zaigraše vrinu kolo zavisti, prkosa i mržnje. Pojagmiše se za vlastima i častima. Evropski rat podignu ua oltar raskalašenost, nečudorednost, lupeštvo, a rinu u nazadak poštenje, trud, čudorednost i uopće ljudske vrline i kreposti. Valovi evropske Sodome zapljuskaše mnoge sinove Jugoslavije i otrovaše ih solju preslanosti romanske i germanske. I radi tih sinova, raznih naslova i časti, nesređenih i mutnih ciljeva, zlobnih i samoljubivih težnja trpi cijelo naše kraljevstvo, a najviše oni, koji rade za kraljevstvo naše, koji nastavljaju djelo Obradovića, Strossmajera i Karađorđevića, djelo ljubavi i predga-

gjoše pritajenom namjerom, da nas zanavjeke zarobe.

Prema odredbama naše vlade, čitava je Dalmacija svečano proslavila ujedinjenje 14. XII. 1918. A zar da Šibenik izostane u tome i ako pod bahatim tugišom, koji je našim prvacima izričito zabranio, da pučanstvo ne smije da priredi nikakove vanjske iskaze.

No Šibenčani ne uzmiču i pod nebrojenim bajunetama onih koji su se iskrcali na naše obale 6. novembra 1918. sa vjerolomnom krilaticom: „Nosimo vam mir, slobodu i rad, sav se Šibenik 14. XII. 1918. sakupio u stolnoj crkvi sv. Jakova. Tu je zahvalio Svevišnjem na doživljetoj sreći i ne sluteći da će se njegova sloboda stegnuti za puna 32 mjeseca. Već u cik zore sav je vojni aparat okupatora bio na nogama. Oko 400 karabinijera bilo je u neposrednoj blizini crkve, odjeli mitraljeza, topništva i pjesadije konsignirani po svim ulicama. Vodstvo je preuzeo sam admiral Millo.

Crkveni se čin obavio najsvetije, a narod u crkvi i oko crkve, oduševljeno zapjeva „Bože pravde“. Karabinijeri se užurbali, ali se ne osugujuju istupati.

A onda nastupiše dani krutog terora. Uapsenja, deportiranja i bezakonja bijahu na dnevnom redu. Čuveni Millo počeo izdavanjem drastičnih ukaza, a osobito se okomio na članove Nar. Vijeća, koje je grubijanskom silom izbacio iz prostorija Hotel Krka, kamo je naše Vijeće zasjedalo.

Bilo je to 20. studenoga 1918, onoga dana, kad je srpska vojska trijumfalno ulazila u Split pod vodstvom tada majora Stojana Trnokopovića.

Koji li osjećaj i u dušama Šibenčana! Split prima „Bele Orlove“ nosioce slobode, a Šibenik u okovima ropstva muževno istupa proti Talijanima, koji mu slobodu oduzeše.

Ali — vjera i odlučnost, što nam kroz vijekove ulijevao u srce i dušu onaj slijepi guslar, čuvar svetinja naših, bodrio nas — da će pravda pobjediti.

Pa eto nadošlo je vrijeme da tvrdom i ozbiljnom voljom prionemo u radu

budućnosti. Neka „Demokrat“ istupi otvoreno i iskreno, odlučno i ponosito i neka okupi u Šibeniku sve duhove, kojima je najprije obrana i spas našeg ujedinjenja, našega kraljevstva; sve one, koji dišu duhom ljubavi bratske, sve one, koji ne znadu što je mržnja na rođenog brata jedino stoga, što je druge vjeroispovijesti; neka „Demokrat“ poslani uzorom, kako se sve pregara za svoju slobodu, za svoju državu, za svojega kralja. Neka „Demokrat“ sav svoj rad temelji na vjetoj istini: na ljubavi, pak sam uvjeren, da ne će samo uza nj svi pošten i ponosni Šibenčani, nego listom i cijela poštena Dalmacija, jer je više dojadilo svim obrazovanim i svijesnim Jugoslavenima u Dalmaciji kojekakovo polutanstvo i razne cigantije svakakovih novina i novinica i zakutnih, nemoralnih letaka. Neka „Demokrat“ bude žarište i stjecište svih sinova ljubavi, a strah svim sinovima mržnje.

Naprijed „Demokrate“ u ime bratstva i ljubavi, jer ljubav je vječna, a mržnja je prolazna!

m. p.

kao gospodari u svojoj kući i da dokažemo, da smo zreli i sposobni, vriedni velikog čina narodnog Ujedinjenja, što nam namriješe junaci i mučenici za slobodu i jedinstvo Jugoslavije.

DALMATINSKA OBLAST.

Mnogo se o stvari govori ali malo ili s vrlo površnim razumijevanjem, S toga prvo treba da uputimo našeg čitatelja na glavnije odredbe ustava, koje govore o oblastima a onda ćemo preći na raspravljanje vrhu pitanja, koja se odnose neposredno na same nas.

Uprava u našoj kraljevini vrsiti će se po oblastima a podjela države na oblasti ima tek da se zakonom izvrši i to, kako sam ustav kaže, prama prirodnim, socijalnim i ekonomskim prilikama i tako da jedna oblast može imati najviše 800.000 stanovnika.

U članku 135 ustava predviđeno je, da, kad se podjela zemlje na oblasti, uređenje oblasti i prenos dosadanje pokrajinske uprave na ministarstva i oblasne uprave ne bi riješilo stanovitim načinom i kroz stanovito vrijeme, da se odnosi zakoni imadu donijeti kraljevskom uredbom i da se u tom slučaju Hrvatska i Slavonija imadu podijeliti na 4 oblasti a isto tako da Crnogora od g. 1913 ima sa kotarom boko-kotorskim sačinjavati jednu oblast. Za svaki pak slučaj za Bosnu i Hercegovinu odredjeno je, da se ima dijeliti na oblasti, ali samo unutar svojih današnjih granica.

U krug rada ovih samoupravnih oblasti spadati će slijedeći poslovi: oblasna financija i to utvrđivanje oblasnim dadžbinama, koje se na osnovu zakona daju oblastima za pokrivenje oblasnih rashoda; staranje o unapređenju oblasnih privrednih interesa: ratarstva, stocarstva, vinogradarstva, voćarstva, šumarstva, riječnog i jezerskog ribarstva, lova kao i o tehničkim poljoprivrednim poboljšanjima; uprava oblasnim imanjima; briga o narodnom zdravlju kao i o svim ustanovama, kojima se unapređuje zdravstveno stanje u oblasti; briga o socijalnim zadacima u oblasti; oblasne čovjekoljubive ustanove; saragjivanje na unapređenju prosvjete; saragjivanje na stručnom obrazovanju u oblasti; zavagjanje i održavanje ustanova za štednju, uzajamno pomaganje i osiguranje te napokon davanje mišljenja na zahtijev vlade, po zakonskim predlozima, koji se tiču oblasti, kao i uopće o svim drugim predmetima, za koje vlada traži njihovo mišljenje.

Organi oblasne uprave sa oblasne skupštine i oblasni odbori. Oblasna skupština ima pravo izdavati oblasne uredbes o svim pitanjima iz svoje nadležnosti a oblasni odbor propisuje pravilnike i uputstva radi izvršenja oblasnih uređaba.

Na čelu svake oblasti nalazi se veliki župan, koga postavlja kralj i koji pak preko državnih organa „pravilja poslovanje državne uprave u oblasti. Ovo potonje od gore opisane oblasne samouprave treba dobro razlikovati,

* * *

Toliko smo smatrali potrebito izložiti prvo nego li izložimo naše mišljenje o pitanju, što će se dogoditi s Dalmacijom pri toj podjeli države na oblasti, da li će se ona dijeliti na više oblasti, da li će se sastavljati stanovite kombinacije ili će pak Dalmacija sačinjavati samo jednu oblast i što je od svega toga uputnije i korisnije ne samo u pogledu cjeline već i u pogledu interesa pojedinih mjesta i predjela.

Prama ustavu kao našem temeljnom zakonu moramo i ako ne konačno a ono sa vrlo velikom vjerojatošću držati da će Hrvatska i Slavonija biti podijeljena na oblasti unutar svojih današnjih granica, buduće na koju drugu podjelu možemo računati samo za slučaj ako se podjela bude uredila zakonom riješenim u stanovito vrijeme od narodne skupštine. Ako dakle narodna skupština bude pravodobno riješila zakon o podjeli na oblasti, mogla bi pri tom doći u pretres i mogućnost otrgnuća jednog dijela Hrvatske da sa sjevernom Dalmacijom sastavi jednu oblast. I takovu pak mogućnost pogledom na današnje stanje stvari i namjeru odlučujućih faktora tesko je i uzimati u pretresivanje pa s toga isključenje kombinacija s područjima Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slavonije i kotara boko-kotorskog ostaje nam samo i jedno pitanje, kako će se urediti Dalmacija, odnosno da li će se od iste sastaviti jedna ili dvije oblasti.

Idući uvijek za interesom cjeline smatramo, da Dalmacija prama svome geografskom položaju, i svojoj privrednoj snazi, te prama posebnim svojim produktima, što je odlikuju, ne može da se razdvaja ili cijepa, a da tim ne bi ekonomski položaj i snaga pučanstva silno trpjela. Prirodne, socijalne i ekonomske prilike nalazu da Dalmacija bude u jednoj oblasti i da more, koje je oplakuje, ne bude amo prirodna megjusobna veza već i putokaz za buduća pregnuća i nastojanja, a što može ojačati i unaprediti samo cjelina i zajedničko učestvovanje za očuvanje tih interesa a nikada umjetna ili slična odvajanja. Osim mora Dalmaciju vežu u zajednicu interesa i njezini osobiti proizvodi na vinogradarstvu uljarstvu i drugim plodinama kopna i mora, ono je primorje bogatog zalegja, pa se s toga prama ostalim krajevima ističe kao osobit kraj, koji će imati u državi svoj osobiti zadatak.

Imajući pred očima ulogu, što će u državnoj upravi imati oblasti i njihov samoupravni djelokrug čini nam se nevažnim i bezkorisnim ovo jagmenje i magjanje gdje da bude sjedište oblasti. Sjedište oblasne uprave faktično ne će sobom donijeti već stanoviti broj čiuovnika, jer saobraćaj pučanstva s oblastima u najvećem dijelu mora da bude posredan, a potreba neposredna dodira je iznimna. Uočiv pak stambenu krizu, koju danas ozbiljno ugrožava razvitak našeg grada, i kad bi nam se nudilo da naš grad bude sjedištem jedne oblasti, ne znamo doista kako bi se iz te prilike izvukli.

Pitanje dakle gdje bi imalo biti sjedište naše oblasti nije od tolike važnosti da bi za to išli radi naših spe-

cijalnih interesa lomiti koplja. Vazno je za nas, da svaki naš grad bude ne samo zaštićen u svojim vlastitim i posebnim interesima, već ovi trebaju da su i svestrano u svom razvitku unapređeni. Šibenik i Dubrovnik ne smiju radi toga što Split ima da bude sijelom oblasti, od svoga ništa da izgube već im treba sve ono dati što im prama prirodnim i ekonomskim prilikama pripada.

Za to treba sporazuma i saradnje te da ono što našem gradu pripada, da naime bude i trgovačkom izvoznom lukom svoga zalegja, doista to bude i osigurano bez strahovanja pred iznenagjenjima i spletkama; da planovi izgraganja željeznica, luka i drugih javnih radnja na našoj obali budu odobreni i izvedeni pristajanjem čitave Dalmacije a nipošto pojedinih mjesta ili predjela. Samo ovaj sporazumni rad donijet će ploda, jer iz tog sporazuma slijediće i uzajamna usrdnost i pomaganje.

„Nova Evropa“.

U zadnjem broju jedan od suradnika „N. E.“ govoreći o ciljevima stranke, koja ima da stupi u javnu djelatnost, u članku „Kuda ćemo“ megju ostalim kaže:

U pogledu jugoslavenstva — koje mi ispovedamo integralno i nenacijonalno već državno — mi smo savladali i pregorili plemenske i pokrajinske bolove i težnje i priznajemo ih samo istorijski i unutar granica jedinstvene i nedjelive Jugoslavije. Mi zastupamo, i hoćemo da dižemo klasnu, radničku (i zemljoradničku) svijest, koja ima da izgragjuje savremenu, modernu klasnu državu, nasuprot svijesti buržujskoj i kapitalističkoj, koja vuče za sobom birokratizam i militarizam, polovna shvatanja u rješavanju agrarnih i uopće privrednih problema i pogrešno ocijenjivanje moralnih i uopće duševnih vrednosti.

Propovijedamo: snaženje osećanja pripadnosti svjetskoj zajednici i cjelini, te potrebu što tješnjih veza sa zapadnim i slavenskim narodima, prijateljstvo i snošljivost prama susjedima i prama inorodcima u zemlji, najveću toleranciju za mišljenja i vjerovanja pojedinaca a najšću slobode za svaki rad i pokret koji ide u korist cjeline ogromne većine naroda.

Nije nam danas namjera da ovaj program ljudi oko „N. E.“ podvrgnemo dubljoj kritici, ali čini nam se da se tu u mnogočem na računa s pravom realnosti života, a diferenciranje s na-

šim demokratskim programom nam više izgleda kao nategnuto i umjetno nego li da nalazi svoj povod i razlog u zbiljskim i životnim potrebama.

Mi ne možemo preći na snaženje osećanja pripadnosti svjetskoj zajednici i cjelini prije nego li smo učvrstili potpuno i svestrano svijest i osjećanje pripadnosti našeg čovjeka ovoj naciji i ovoj državi. Ojačanje i učvršćenje jugoslovenske nacionalne svijesti, na kojoj se temelji i naša državna svijest, smatramo prvim našim zadatkom. Raditi već danas na tom, da snažimo osjećanje pripadnosti svjetskoj zajednici, znači suvišno trošiti vrijeme i energije mješte da izragujemo u prvom redu čvrste temelje svojoj vlastitoj državnoj i narodnoj opstojnosti.

U svjetskoj zajednici možemo i hoćemo značiti tek onda nešto, kad smo kulturno, ekonomski i unutarjom svojom državnom organizacijom već tako dovoljno čvrsti i jaki, da bismo mogli stupati ako ne još jednakim korakom a ono barem mogli pravodobno dosizati razvitak i napredak drugih država. Jedan rad koji već danas ide preko toga i da tako kažemo, preko potrebe današnjeg našeg nacionalnog i državnog života, smatramo s toga suvišnim i bezkorisnim. Čitav je naš rad uperen na izgradnju ove države, na učvršćenju i širenju nacionalne državne svijesti pa prozeti osjećajem te naše dužnosti prema narodu i državi ne zacamo se podnositi i žrtava, koje druge stranke ne mogu da pregore. Ne ustrucavamo se podnositi i odgovornost kao i odioznost, koju mora da ima stranka, koja u današnje poratno vrijeme učestvuje u državnoj upravi, kad treba na ruševinama da se iznova i drugčije gradi, nailazeći na sve moguće opreke, na stare ukorijenjene grijehe, što tu i tamo izbijaju na površinu a što je najgore na potpunu pasivnost upravnih, koji bi pri konstruktivnom našem radu morali da umom i srcem aktivno sudjeluju.

I ako suradnici „N. E.“ ni najmanje ne štete program i rad demokratske stranke, pa već sa-laze i na borbeno polje, mi tu kritiku rado prihvaćamo sve dok potiče iz dobre namisli, jer je i dobra i ozbiljna kritika ipak jedna poštena saradnja k zajedničkom cilju.

Što treba raditi ov. mj. u konobi.

U ovome mjesecu valja kod nas obaviti prvo pretakanje vina. Svrha je pretakanju, da se vino odijeli od taloga i da ga se izloži uplivu zraka. Tim što se vino odulećuje od taloga i izlaže uplivu zraka, postaje ono trajnije i pruža mu se prilika da dozrijeva.

Vino, koje se redovito pretače, ne oboli lako, kao ono, što se ne pretače. U talogu se naime nalaze uzročnici raznih vinskih bolesti, koji, čim su im pružene zgodne prilike, stanju da se razvijaju, pa kvare vino.

Vino valja dakle redovito pretakati i to prvi put u decembru, dakle u ovome mjesecu. Za pretakanje valja odabrati dan, kad je lijepo vrijeme. Vino valja pretočiti u čisto i zasumporane bačve; tim se sumpora i samo vino.

Vino se jače sumpora, ako se upotrebi za sumporavanje na svaki hl. sadržine bačve 5 grama sumpora, a lagano, ako ga se na svaki hl. sadržine bačve izgori samo 1 1/2-2 gr. Vino se jače sumpora, kad se ima da zapreči razvoj bolesti u njemu, inače dovoljno je vino lagano sumporati.

Ako kod pretakanja opazimo, da je vino ostalo slatko, valja mu dodati vinske kiseline, da se kašnje u njemu razvije normalno naknadno vrenje, t. j. da se ne pojavi na proljeće uzvar (slatka mufa), što se dogadja jedino onda, kad je vino ostalo slatko, te mu fali kiseline.

Vino, koje je ostalo nešto slatko, tako da je ljupko, može se kod prvog pretakanja pretočiti u lagano zasumporane bačve, a da se za to u njemu ne će zaprečiti naknadno vrenje.

Mjesto sumpora za sumporavanje vina može se upotrebiti bisulfit i to: ili natrijev bisulfit, ili kalijev metabisulfit; i jedan i drugi mogu se nabaviti u Šibeniku u drogerijama: prvi je u obliku praška, a drugi u obliku kristala, a valja čuvati u staklenoj posudi, koja je dobro zatvorena, jer se djelovanjem zraka kvare. Ove soli rabi se za sumporavanje vina od 5-10 gr. Za obično sumporavanje dovoljna je količina od 5 gr. na svaki hl. vina. Jedino u slučajevima, kad imamo, da zaustavimo razvoj koje bolesti u vinu, n. pr. mufe (blute, brsate), upotrebljava se količina od 10 gr. na svaki hl. vina. Ova se sol rabi tako, da se odregjena količina za jednu bačvu vina otopi u 1/2 lit. vode i nadoda vinu, gdje će se djelovanjem kiseline razvijati sumporni dioksid (dim), koji će u vinu ostati, te ga čuvati protiv zaraze vinskih bolesti.

Obzirom na to, da naša vina nemaju dovoljno ukupne kiseline, valjat će im dodati prigodom prvog pretakanja onu količinu, što im fali; razumije se, ako to nijesmo učinili prije, t. j. ako je nijesmo dodali mastu.

Naglasiti valja ovdje, da je mnogo bolje dodavati mastu vinsku kiselinu, nego li kašnje vinu. Svakako, tko nije prije to učinio, neka dodaje sad, t. j. kod prvog pretakanja.

Što se tiče masta, normalni sadržaj kiseline u njemu odregjen je količinom od 9 gr. vinske kiseline u litri masta. Takav mast nakon vrenja daje vino sa kakovih 7% ukupne kiseline, izražene kao vinske.

Pogledom na sadržaj vinske kiseline u vinu, valja naglasiti i istaknuti, da se količina od 7 gr. u litri vina smatra normalnom količinom kiseline u vinu. Dokazano je, da vina sa ovom količinom vinske kiseline lako odole uplivu uzročnika vinskih bolesti, pa da je nemoguće da obola; dakako postupajuće s njima i inače racionalno.

Vinska kiselina je n. pr. veliki neprijatelj uzročnika mufe (blute, brsate). Lanjske godine bilo je u Šibeniku dosta mufe, jer lanjska vina nijesu sadržavala dovoljnu količinu vinske kiseline (7 g. u litri).

Ove godine šibenska su vina gledom na sadržaj kiseline bolja nego lanjska, ali nemaju ni ove godine navedenu normalnu količinu kiseline. Za to svaki težak (vinar), koji ove godine nije svome mastu nadodao kiseline do normalne količine i morat će je nadodati vinu, a najbolje je i najzgodnije je, da je nadoda u ovome mjesecu, dok bude pretakao.

Što se pak tiče količine vinske kiseline, koju valja nadodati vinu, neka se težak (vinar) obrati, kome stručnjaku, kao n. pr. putujućem učitelju poljodjelstva, ili nadzoniku vinarstva, koji će mu veoma rado dati potrebite naputke.

Preporučiti valja dakle našem težaku, da upotrebljuje vinsku kiselinu i bisulfit, jer inače nije moguće pri našem, južnom pcdneblju, gdje sunce jače grije i gdje su slabe konobe, kao kod nas, da se vino uzdrži zdravo pogotovo ne preko ljeta, u julu i augustu.

Uz to valja da težak obavlja i sve ostale radnje, koje su potrebite za uzdržavanje i dozrevanje vina, kao pretakanje, i nadolijevanje bačava itd. Na taj način težak će uspjeti, da uzdrži vino zdravo i preko ljeta; lako će se broj pokvarenih vina sigurno umanjiti, pa će i u Šibeniku kad ugrije, biti manje mufe (brsate, blute) i kvasnog (ljutog) vina. A što je glavno naš težak ne će biti novčano oštećen, jer se pokvareno vino mora prodati po što po to, dakle uvijek uz veliki gubitak.

S toga neka težak započne jednom razumno raditi oko svoga vina, pa će mu uspjeh biti osiguran; tim više, što je obzirom na rdjavi promet vinom u zadnje doba, prisiljen da ga čuva u konobi gdje će se, ako ne radi pametno, sigurno pokvariti.

Vijesti iz okolice.

Tijesno, 7 prosinca.

Vijest o predstojećem izdavanju našeg glasila pobudila je opće odusevljenje među pristasa demokratske misli pa se je u tili čas prijavilo znatan broj predbrojnika.

Demokratska organizacija pristupit će kroz kratko vrijeme k ozbiljnom radu za ekonomsko podizanje našeg siromašnog težaka, koji prema svome trudu ne može da steče ono blagostanje koje bi zasluživao zapreči od rana jutra do mraka. Ova naša, s koje danas još više trpi, o rata, pogoršana je tim što ne nalazi dobre prodaje.

Zemlja pak, kojom tješnjanski težak raspolaže, ne dostaje za prehranu pučanstva, i to ne samo s razloga naraslih potreba života, već i s toga što broj pučanstva je prevelik prema privrednim sredstvima. Nastojat će se s toga naći našem težaku i drugih privrednih sredstava osim zemljoradnje bilo to boljom uredbom za ribolov, brodarstvom i sličnim zanimanjima bilo pak da se nagje načina da se nutarnjim naseljivanjem u državi nagje izlaz za onaj presiromašni dio pučanstva, koji ovdje ne može da preživi.

U nadgledanju javnog poretka kr. poglavarstvo dalo je zatvoriti nekoliko krčama u općini. Zatim nema prava niko da žali, jer nam je krčama i previše, ali zanimivo je ipak javiti da je gosp. opć. upravitelj tužen sudu za uvredu poštenja budući bi tobož bio o jednoj poznatoj krčmi, kojoj je koncesiju udijelila tal. okupatorna vlast, dao zlo izvješće. Ne zalazimo u po-tanje već se pitamo po komu je vlasnik krčme doznao za tobožnji izvještaj gosp. upravitelja?

Gradske vijesti.

Odličan gost. U nedjelju popodne stigao je u naš grad automobilom iz Splita general Živko Pavlović u službene svrhe. Dolazak je bio najavljen pućanjem iz mužara, Gosp. poglavar i g. opć. upravitelj pogjoše g. generalu ususret put Vrpolja. Oko 4 sata popodne stigao je u Šibenik dočekan od opć. glazbe i mnoštva, svijeta, koji je generala pozdravljao i posipao cvijećem. Pred Hotel Kosovo pozdraviše ga predstavnici svih vlasti i ženska Z. a građanstvo mu je priredilo srdačne ovacije. General je zatim posjetio sokolsku akademiju, sokoli mu iskazah počast, a iz mnoštva zaoriše burni povici Živio! Prateći najvećim zanimanjem tijek akademije, najlaskavije se izrazio o splitskome Sokolu, a pri svrsi zabave priregjene su mu ponovne ovacije. Ispjevana je narodna himna, pa se i opet klicalo Kralju i generalu Pavloviću.

General Pavlović poznat je našem narodu kao jedan od najspremnijih naših vojnika, a takav glas uživa i u vanjskome svijetu. U utorak je general Pavlović krenuo put Drniša i Knina, a otolen preko Bosne u Sasajevo.

Odličnom vojniku kličemo: Živio!

Sokolska akademija, priregjena od Sokolskog društva u Splitu, na 4. decembra u našem gradu, bio je ugodan događaj za Šibenik, radi čega izrazujemo najprijetniju zahvalnost i priznanje našem i splitskom Sokolskom društvu.

Doček je bio srdačan. Uprava našeg Sokola sa svojom četom, te muškimi i ženskim podmlatkom, a predvogjeni opć. glazbom, dočekase splitske Sokolove na kolodvoru. Premda nepogodno vrijeme, sjatilo se sila svijeta. Sa stanice uputi se povorka oko grada, a zatim je gostima priregjen doručak u Hotel Krka.

U 3 sata popodne, započela je zabava u državnome domu, a prostorije bilahu pretijesne za onoliko svijeta. Program akademije bio je biran, pa ne možemo da smognemo dovoljno riječi, da pohvalimo vrednjacki odio, ženski i muški podmladak, koji su sve vježbe izveli tačnošću i vještinom, da su neprestano bili nagragjeni burom pljeskanja i odobravanja.

Poslije akademije, gosti se uputiše na kolodvor otpraćeni od šibenskog Sokola i glazbe, te od mnogih prijatelja Sokolstva.

Sokolstvo je ona naša ustanova, koja podržava čvrstu vezu između slavenskih naroda, budi, goji i razvija veliku sveslavensku misao, da konačno postignemo ozbiljno i stvarno riješenje sveslavenstva.

Šibenski je Soko bio spriječen, da za vrijeme okupacije vrši svoj zadatak, ali zato sad radi u onoj tjelesnoj, duševnoj i moralnoj snazi, koja ne da — da mu zaprijeti nikakva propast i time nikakav zastoj, nikakovo nezadnjaštvo.

Omladino! Vašu pažnju i poglede svratite na Sokolstvo, koje je zasjeklo u onaj složeni razvitak narodnog odgoja, koji nas ima privesti sveslavenstvu.

Ni koristi ni slave, samo pregornim radom napred!

Samovlasna izgragjivanja na morskoj obali. U zadnje doba prijavljena je sva sila slučajeva da privatne osobe na morskoj obali i dnu izgragjuju razne naprave i radnje bez ikoje prethodne doznake nadležne vlasti. Ova zloporaba je otišla u nekim mjestima tako daleko da je na štetu općenitosti ovim radnjama zapriječen i promet na javnoj obali isto tako i pristup s obale na javne ceste i mjesta.

S toga je mjesno lučko poglavarstvo preko odnosnih općina dalo upozoriti pučanstvo na nezakonitost takovih radnja te pozvalo sveseljene da slične radnje na vrijeme uklone, jer se inače postupiti administrativnim putem za porušenje. Oni pak koji namjeravaju izvršiti bilo koju radnju te oni koji su već neke izgradnje obavili, moraju u što kraće vrijeme podnijeti na lučko poglavarstvo molbu s propisanim nacrtima položaja i mjera na način da nadležna pomorska oblast bude u stanju ove radnje prethodno ili naknadno odobriti.

Molbe i biljegovanja. Mnogi se tuže da na svoje podneske ili molbe ne dobivaju nikakova odgovora ni riješenja. Po postojećim propisima moraju sve molbe ili slični podnesci biti od stranke propisno biljegovane i suviše na takove, na koje stanovita vlast ima dati svoje riješenje, mora se u biljezima dostaviti i taksa za ovo. U pomanjkanju ovog biljegovanja vlast ne samo da nije dužna donijeti bilo koje riješenje već se na taj spis uopće po zakonu o taksama ne smije uzeti nikakav obzir.

Odbor odvjetničke Komore u Šibeniku umoljava nas da saopćimo da svi mjesni odvjetnici opslužuju beziznimno nedjeljni počinak pa su s toga nedjeljom odvjetničke pisarne zatvorene.

Stambena kriza. U pogledu stambenog pitanja, čigovo što skorije riješenje je za razvitak i budućnost Šibenika od prevelike pretnosti i nažnosti, čuju se u našoj javnosti samo tužakanja i prekori. Nekada je i to davalo građanima pobude za svojski rad i poduzimanja, ali danas budući se brine svaki za se i za svoje interese živi se u potpunoj apatiji za općenitost. Stanbeni ured i mjesni stanbeni odbor nleju drugo do li prosta mašina, koje raspolažu s raspoloživim stanovima, a

kako tih danas više i nema, to se njihovo djelovanje ograničuje samo u posredovanje. Od stanbenog ureda, koji nije drugo do li činovnički aparat pa djeluje samo u smislu i granicama zakona, ne možemo drugo zahfijevati do li primjereno vršenje stanbenih propisa. Stanbeni pak odbor, kao skup građana, treba da svoju ulogu vlastitom inicijativom poveća i izvan onog što se od istog zahlijeva; imao bi da u ovom pitanju ne bude samo savjetujući organ već i da samostalno poduzimlje djela za riješavanje naše stambene krize. Osnivajući svoj rad na realnoj osnovi i na zbiljskoj mogućnosti ostvaranja trebalo bi da okupi kapital, rad i vojju pa držimo da bi se do danas bilo mnogo toga ostvarilo.

U našem gradu ima mnogo kuća porušenih, propalih i izgorelih, koje, kad bi se napravile, dale bi stana stotinama današnjih bezkućnika, a danas su gradu nakaza i sramota. Ima li načina da se to odstrani? Vlasnici tih kuća, koji mogu da svoje kuće isprave a ne će, nek se upozore na eventualne posljedice svojega postupka, a onim, koji to nijesu u stanju da izvrše, nek im se dade ili nagje potrebita glavnića, nek se bezodvlačno primjene propisi stambene uredbe vrhu banaka i bankovnih činovnika, te što prvo učini reviziju svih stanbenih prostorija u gradu i predgrađima. U stvarima općeg interesa treba biti bezobziran, ali što je najglavnije na osnovu temeljite i radine organizacije. U riješavanju stambenog pitanja ne radi se samo o općenitost koristi već i o pojedinačkoj. Nove izgradnje i temeljiti popravci kuća ne podnose nikakvih ograničenja, koja su stambenim zakonom nametnuti ostalim zgradama za stanovanje pa stoga u te uložene glavniće mogu da sigurnije i obilatno rentiraju. Treba samo uputili se na rad.

Ove riječi napisasmo pri vijesti o odlasku naše vojske iz Šibenika u Split, pa nek ova sama činjenica bude memento sugrađanima, da se mnogo šta i goreg le dogodi.

Lična vijest. Ovih dana stigao je iz Beograda u Šibenik nar. poslanik Dr. Ivo Krstelj.

Podružnica „Jugoslavenske Matice. U prošlu nedjelju 4. decembra, održana je skupština za biranje upravnog odbora.

U ime promicateljnog odbora, pozdravio je g. Kladije Supuk, istaknuvši važnost Jugos. Matice, ocrtao jade naše zarobljene braće, te naglasio dužnosti svih Jugoslavena, da zarobljenoj braći pomognemo u borbi protiv talijanskog nekulturnog odnagjivanja.

Zatim je izabran predsjednikom Dr. Mirko Perković, tajnikom S. Zaninović, a blagajnikom D. Vidović, dok su se u odboru izabrali g.gja Rajna Triva, g.gja Kozul, Mirko Skarica, K. Supuk, Marko Jakovljević, Ereogović-Kutlić Paško i Nikola Vulinović, a zamjenicima: G.gja Ananijata Bumber, sud. savjetnik Rendić-Miočević i Franjo Karagjole.

Otrgnuta nam braća upiru svoje poglede u slobodnu domovinu i željno očekuju čas, kad će doći pod okrilje velike Jugoslavije. „Propade nam patrička Istra, kako nekoć reče — za služni i neumorni pobornik za spas

Istre, pjesnik i književnik Rikard Katalinić-Jeretov, „uvenu nam sunčana Liburnija, cvjetna Gorica, Zoranićev Zadar, bajno Bobinjsko jezero, biserrijeka i Lastovo nekad Nemanjića“.

Plamen snage i moći u našem slobodnom domu, mora da probudi iskru na Učki, Snježniku i Triglavu, da plane sloboda neoslobodjenoj braći, što čekaju „Biješe Orlove“.

To oni u potpunoj mjeri zaslužuju, a Šibenik čispuniti svoj zavjet prema braći, koju ne smijemo nikad zaboraviti. S tim više, što je Šibenik upoznao, teško osjetio i doživio sve jade i nevolje koje provagja kulturni susjed u svrhu svojih osvajačkih namjera.

Sjajna konferencija. Jučer popodne bio je na prolasku kroz naš grad parobrodom „Salona“ g. Lujo Vojnović, nakon sjajnih konferencija održanih u Splitu i Sinju. Sama njegova pojava na parobrodu privukla je mnoštvo stovatelja i prijatelja našeg slavnog gospara Luja, da ga pozdrave.

Sretna i upravo providencijalna misao bijaše nar. posl. D.r I. Krstelja i drugih građana, koji su gospara Luja zadržali u Šibeniku da nam priredi konferenciju poznati rodoljub snažne patriotske riječi, umjetnik prvoga reda.

Prostor lista ne dopušta nam, da u cjelini donesemo govor gospara Vojnovića, pa ćemo to učiniti u narednom broju, a za danas izvješćujemo, da je u 8 sati održao konferenciju u „Državnom domu“. Premda iznenada, ipak se okupilo sila svijeta iz svih slojeva građanstva. G. Vojnović srdačno je pozdravio g. D.r Krstelja, a zatim je konferencijer govorio o nacionalnom pitanju, dotaknuvši se svih pitanja današnjice i onih koja su prethodila našem ujedinjenju. Jakom, bistrom i umnom riječi razotkrio nam sve naše mane i poroke, te puu pouzdanja u budućnost završio je svoje predavanje: „Samo napred, bez uobražavanja i bez razočaranja“.

Tijekom konferencije, gosp. Lujo bio je neprekidno pozdravljen poklicima i pljeskanjem, pa ga na koncu počastije ganutljivim pozdravima i klikovanjem „Zivio“. Ispjevane su onda narodne himne, te se klicalo Kralju, jedinstvu i domovini.

Večeras mu stovatelji priredjuju večeru u Hotel — Kosovo. G. Lujo Vojnović odlazi večeras u 9 sati put Bakra. — U ime građanstva, gosp. Lujo izrazujemo najtopliju zahvalnost.

Dječja zabava. Hvalevrijednim nastojanjem „Ženske Zadruga“, naskoro će se prirediti jedna dječja zabava. Dok hvalimo to nastojanje „Ž. Z.“, želimo da po mogućnosti što aktivnije sudjeluje na svim poljima odregjenim u svojem pravilniku.

„Demokrat“ prodava se u knjižarama Babić i Grimani u širokoj ulici, te u papirnici Bogić na obali.

Izvoz vina. U šibenskom kotaru našlo se oko 160 hiljada hl. vina. U koliko nam je poznato, izvezeno je nešto dvije hiljade hl. Prema tomu, prijeti velika pogiba vinogradarima, pa bi svi naši faktori imali poraditi, da se omogući izvoz vina, a to će se postići, ako država obali vozarinu na željeznicama u razmjeru — kao za žitja. Za vagon pšenice iz Subotice do Šibenika, plaća se 10 hiljada Kr. vozarine, dok za vagon vina iz Šibenika do Subotice plaća se preko 20 hiljada Kr. vozarine po vagonu. Ako je za Vojvodinu pšenica glavni proizvod, to je za nas vino glavni i isključivo jedini proizvod, pa bi naši nar. poslanici i svi privredni krugovi zadužili ovamošnje pučanstvo, kad bi to pitanje ozbiljno pokrenuli i od države ishodili, da se vozarina za vino obali kao i za žitja.

Prosvjetni skup, priredio je u prošlu nedjelju lijepu i animiranu plesnu zabavu, koja je potrajala do poslije ponoći.

Zabave. U kavani „Istra“ ima „Varieté“, te svake večeri priregjuje zabavne igre; u „Hotel Kosovo“ svira tamburaški zbor uz pratnju narodne popjevke, a u „Hotel Krka“ svake večeri svira „Damen-Kapele“.

Zakletva. U četvrtak su svi učitelji-ce šibenskog kotara, položili svečanu prisegu.

Nikolinje, proslavljeno je crkvenim obredom u crkvi sv. Nikole na obali. Učci blagdana bila je rasvjeta, a sutradan svi dućani i zgragje bijahu okičeni zastavama; brodovi i parobrodi vijahu takogjer zastave, jer je blagdan zaštitnika pomoraca.

Glad. Obaviješteni smo, da je pritisnula glad u nekim selima našega primorja i po otocima.

Dok skrećemo pažnju naših vlasti na teško stanje sirotinje, bilo bi dobro da se Pokr. uprava pobrine i gladnima pruži pomoć, da mogu odoljeti ovoj zimi.

Odlikovanja. D.r Nikola Subotić advokat u Šibeniku, bio je odlikovan redom sv. Save III. stepena. a prof. Stevan Javor redom sv. Save IV. stepena.

Svečana predaja odlikovanja prof. Javoru, bila je prošle nedjelje u zgradi naše realne gimnazije. Svečanom činu prisustvovalu svi nastavnici zaveda i djaci viših razreda. Odaslani kot. poglavarstva D.r Lederer, pozdravio je svečara zanosnim govorom, na čemu je svečar lijepo i ganutljiva odvratio i zahvalio. G. direktor Ježina pozdravio je takogjer svečara, istaknuvši da je odlikovanjem prof. Javora i sam zavod počašćen. Djaci su zatim ispjevali narodne himne. Tom prilikom prof. Javor udijelio je 250 D. za siromašne učenike.

Proslava stogodišnjice. Jučer je na našoj realnoj gimnaziji proslavljena stogodišnjica Dinka I. Runjanina iz Vinkovaca, proslavljenog skladatelja hrvatske himne „Ljepa naša domovino“, a po naredbi ministra prosvjete gosp. Pribičevića. Učenicima nižih razreda, dizeo je pomen-slovo prof. Triva, a onima nižih razreda D.r M. Perković. Prema uputama Ministra prosvjete, učenicima se na osobiti način istaknula znamenitost hrvatske himne, uz srpsku i slovenačku himnu. Na želju „Društva Hrv. književnika“ u Osijeku, sakupljali su se mlodari za čer blagopojnoga Runjanina, koja se nemoćna nalazi u bolnici.

Iz nredništva. Upozoruju se svi oni, koji zadrže prva dva broja našega lista, smatraju će se predbrojnicima. Umoljavaju se da čim prije podmiare pretplatu.

Društvo Promet. Jučer se je ustrojilo trgovačko društvo u svrhu nabave žitarica u našem gradu. Kao voditelj i poslovođa dotičnoga društva, bio je izabran g. Krste Margetić.

Skupština. Učiteljstvo šibenskog kotara, održalo je jučer skupštinu za izbor dvaju delegata u novo kotarsko školsko vijeće. Izabrani su A. Vlahović i S. Zaninović.

Sjednica odbora mj. Dem. Organizacije držati će se dne 15. t. mj., na koju se pozivlju članovi da nefaljeno prisude.

Na znanje. Vinarski nadzornik g. O. Ivan-Bilić tumacit će u nedjelju 11. ov. mj. u dvorani Badžane o sastavu ovogodišnjeg vina, te o načinu kako da ga se uzdrži zdrava preko ljeta.

Vlastnik i izdavalac: Dr. V. Smolčić.
Odgovorni urednik: Dr. Čedomil Medini.
Odlikovani Grafički zavod E. VITALIANI.